

mor mürekkep

nazan bekiroğlu

MOR MÜREKKEP

Nazan Bekiroğlu

TİMAŞ YAYINLARI | 775

Edebiyat Kitaplığı-Deneme | 2

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

1. BASKI

Mayıs 2003, İstanbul

25. BASKI

Şubat 2020, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-975-362-688-0

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No:5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT

Mega Basım

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No:3 Baha İş Merkezi
Avcılar / İstanbul

Telefon: (0212) 412 17 00

Matbaa Sertifika No: 44452

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.

İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İçindekiler

Hayat ve Kelimeler / 9

- Hayat ve Kelimeler / 11
- Tahta Masada Yazı / 14
- Söze Hayatın Fedası / 16
- Yağmur ve Yağmur / 19
- Yazı ve Ölüm, Yine / 22
- Anlatamayasınız / 26
- Ve Şairler, ve Okurlar / 29
- Pazarlanan Şiirim / 32
- Yıl Dökümü / 35

Eşik / 39

- Eşik / 41
- Sahi Neden Bittiniz / 44
- Bir Gün Hamlet Bir Gün Ophelia / 47
- Çok Kolay Olacak İnanın Bana / 49
- Yerleşik Beğeni / 52
- Helâl Et Gitsin Aklını / 54
- "Cinnet Dedikleri O Cennet" / 57
- Leylâ Diye Kara Kuru Bir Kız / 60
- Döngü / 63

Yol Arkadaşım / 67

- Puşkin Üzerine Hafif Bir Yazı / 69
- Yol Arkadaşım / 72

Saklı Kent: Ani / 75
Adı Kalmayan Kent / 78
Omsk Denemesi / 81
Simurg / 84
Tersinden Okunan Hikâye / 87
Mukavele / 90
Altı Çizilmiş Satırlar / 93
Mavi Kuş / 96
Bilmek Üzerine Bir Olumsuzluk Öyküsü / 99
"İslâm'ın Güler Yüzü" / 102
Hiç Emniyette Değilim / 105
Fevkalâde Emniyetteyim / 108
Nakkaşlığımdan-I / 111
Nakkaşlığımdan-II / 114
Mor Üzerine-I / 117
Mor Üzerine-II / 121
"Nakş-ı Ber-Âb" / 124
Ekho / 127
Nisan Çiçeği / 130
Gül Vurgunu / 133
"Pervane Kendini Niye Yakar?" / 136
Âteş Bahçeleri / 140
İbrahim / 143
Çöl / 146
Su / 149
İnci Kimin Hakkı? / 152
Bir Sis Yazısı / 156
Üzerinden Gölge Geçen Dünya / 159
Aynaların Kırıkları / 162
"Arka Bahçe" / 165
Savaşçının Dürbününe Düşen Ceylan / 168
Eylem: Siz / 171
Nûn Efendim / 174

Hüsn-i Talil / 177

Bir Aşkılık Sanatı: Hüsn-i Talil / 179

Kan Dökücü Sevgili / 182

Lûtfeyle Tabîba / 185

“Stanbulum Karamanım” / 188

Habibim / 191

İmza Yeri: Sağ Alt Köşe / 194

“Sayısız Harf” / 197

“Gene de Sen Söyle” / 200

Nokta Vesselâm / 204

Eşya: Şey'in Cem'i / 207

Elveda Yâ Şehr-i Ramazan / 211

Siyah Kelebekler / 214

Senin İçin / 217

Güller ve Dikenler / 219

Acildir / 222

Hayat ve Kelimeler

Yaşı kırka geldiği gün, hayatının anlamını bir türlü öğrenemediğini fark eden yazıcı, “Madem ki böyle olmuyor” dedi, “Ben de başka bir yol tutarak hayatımın anlamını çözerim, hayatımın ve böylece hayatın anlamını”.

Bütün görevlerinden istifa etti. Bütün dostlarından, ailesinden ve çocuklarından ayrıldı. Varolan neyi varsa hepsini sattı. Bir tek kitapları kaldı geriye. Yeni kitaplar aldı ve yeni defterler.

Bir oda tuttu kentin varoşlarında. Kapısını kapattı kendi üzerine, simsiyah perdeleri sımsıkı örttü. Sadece bir adam, sabahları geliyor, gerekli ne varsa bırakıp gidiyordu.

“Şimdiye kadar bütün öğrendiklerim” dedi yazıcı, “Hayata dair, hiçbir şeyi anlamama yetmediler. Öyleyse onları unutmalıyım. Unutmalı ve yeniden başlamalıyım.”

Gözlerini yumdu ve bildiği ne varsa hepsini unuttu. Hiçbir şey kalmadı geriye.

Kalın bir defter çekti önüne. “Hayatın anlamı” diye yazdı başlık sahifesine, altına daha küçük harflerle ekledi: “Yani benim hayatımın.” Defteri bir tarafa itiverdi. Kitaplığın önüne gitti bu kez. Kocaman, meşin ciltli bir kitap aldı: Dünyadaki Bütün Çiçekler. Koca sahifeleri teker teker çevirdi, okudu, bitirdi. Sonra aklında ne kaldıysa kendi defterine geçirdi. Ardından bir başka kitap çekti

önüne: Dünyadaki Bütün Hayvanlar. Onu da okuyup aklında kalanları defterine geçirdi. İnsanların Halleri'ni okudu, gülmeye dair, ağlamaya dair, aşka ve sevmeye dair ne varsa hepsini öğrendi. Gelmiş geçmiş bütün insanların yaşamlarını okudu. Gelmiş geçmiş bütün öğretileri. Yazılmış ne varsa, kitaplara geçirilmiş, okudu ve kendi defterine geçirdi.

Kelimeler çok hoş göründü gözüne. Hepsi dedi ne kadar anlamlı, hepsinin içi ne kadar dolu. Hepsi bana hayatı ne kadar çok kuvvetle öğretiyorlar. Gözleriyle, giderek elleriyle, kelimeleri okşamaya koyuldu. Kelebek yazdı sevgiyle, harflerini teker teker sevdi. Yıldız yazdı, hilâl yazdı, dağ lâlesi, yazdı. Gökyüzü yazdı, “hayatım”, dedi, “işte bunlar benim.”

Yazıcı bütün kitapları ve ansiklopedileri bitirince sıra lügatlere geldi. Elli bin kelimelik, yüz bin kelimelik, mecazlar ve deyimlerle genişletilmiş birçok kelimelik. Hepsini baştan sona ezberledi, hepsinin karşılığını geçirdi defterine. “Z” hanesindeki son kelimeyi de ezberleyip defterine geçirdikten sonra, tahta karyolasına uzandı, çizgili battaniyesinin üzerine.

Bir derin nefes aldı.

“Ne kadar zaman geçti kim bilir”, dedi; ama bu kez tamam, artık hayatı öğrenmiş olmalıyım. Ben ki bütün kitapları okudum, bütün lügatleri hatmettim. Ben ki bütün kelimeleri ezberledim, artık hayatın anlamını bilmediğimi kim iddia edebilir? Değil mi ki hayatı kelimeler yapıyor, değil mi ki hayat kelimelerden çıkıyor?”

Böylece yazıcı, hayatının, yani bütün hayatların anlamını öğrendiğine kani olarak simsiyah perdeleri açtı geriye. Parlak bir güneş ışığı doldu içeri. Gözleri acıdı, “bu da ne”, diye söylendi. Dışarı çıktı. Bir kelebek kalktı kapı önündeki dağ lâlesinin üzerinden. “Ne hoş çiçek” diye düşündü “ve ne hoş bir uçuş, acaba isimleri ne?” Fakat zihnini ne kadar zorladıysa da ne dağ lâlesini tanıyabildi, ne kelebeği. “Bunlar” dedi “mutlaka öğrendiğim kelimeler arasında yoktular.”

Fakat akşama kadar yol boyunca gezinip de hiçbir şeyi ama hiçbir şeyi tanıyamayınca. Hele akşam olup da üzerindeki lâcivert ve sonsuz boşlukta asılı duran ışık toplarını hayranlıkla seyredin-

ce. Bir portakal dilimine benzeyen aydınlığı anlamaya çalışınca içtenlikle. Ve hiçbirisinin ismini bir türlü bilemeyince. İçi acıdı. “Yazık”, dedi “kelimelerle hayat uymuyor demek birbirine. Kim bilir bunlardan her birine ad olan kelimeyi kaç kez öğrendim, kaç kez geçirdim defterime. Kim bilir kelebek bunlardan hangisidir, hangisidir dağ lâlesi, hangisi yıldızdır ve hangisidir adı hilâl olan?”

Gerisin geri odasına döndü. Bütün kitaplarını ve defterlerini fırlatıp attı bir köşeye. “Ben”, dedi “hayatın kelimelerden çıkarılabileceğini zannetmişim. Oysa karşıladıkları nesneyi bile göstermiyorlar. Demek kelimeler hayattan çıkıyor, hayat kelimelerden değil.”

Tahta karyolasına uzandı, çizgili battaniyesinin üzerine.

Sonra ansızın yerinden kalktı, dışarı fırladı. Karşısına ilk çıkan adama, hayatında bir tek kitap okuduğu bile ümit edilemeyecek bir adama, “Bayım”, dedi, “Bana gösterir misiniz, kelebek bunlardan hangisidir ve hangisidir dağ lâlesi olan?” Adam “ha”, diye kabaca cevapladı, “şu gördüğünüz dağ lâlesidir, onun üzerinden havalanan çiçek de kelebek.”

Tahta Masada Yazı

Victor Hugo, Notre Dame Katedrali'ni gezerken, kulelerden birinde, bir duvarın üzerinde, silik bir kelime görür: FATALİS. **Notre Dame'ın Kamburu** olarak tanıdığımız **Notre Dame de Paris**'nin ilhamı bu tek kelimededir: KADER. Bir zamanların ünlü Sultanahmet Cezaevi'nin iliklerine kadar acı işlemiş rutubetli duvarlarından birinde, "Şoför Ahmet" in adı kalır yıldız sayısı çoğul otellerin zamanına.

Topkapı Sarayı Haremi'nin yüzlerce odası ve hücreleri arasında, adı Cariyeler Hapishanesi'ne çıkmış birinde, zamana yenik düşmüş bir isim: "Bağrı Yanık Dilfirib".

Bir seyahat molası, tahta bir masa üzerinde iki satır yazı, karşılaşırsınız, üç beş kan damlası: "Bana biçilen rol çok ağır, taşıyamıyorum, '84 temmuzu".

Ya da öğrencileri çoktan gitmiş sınıfın kara tahtasında, iki satır: "İçim çok acıyor, '95'in mayısı".

Duvarlara, ağaçlara, sıralara, kapılara, masalara, kara tahtalara, çinilere, fresklere. İsimlerini kazıyorlar, acılarını sehl-i mümtenâ içre görünüp kılıyorlar, ya da mutluluklarını. Kimdirler, nedirler? Bu yazıları neden yazmaktadırlar? Ve biz onları ne diye okumaktayız? Hem, duvara yazılmış tek kelimeyi okumakla, bir romanı okumak arasındaki fark zannettiğimiz kadar büyük müdür?

Roman ya da duvarda tek kelime. Yazı “ben”den daha uzun ömürlüdür ve insandaki en kuvvetli iştıyak, sonsuzluk iştıyakıdır. Bunun için dünya yüzünde geçici olduğunu bilene en kestirme kalıcılık yolu gibi görünmektedir yazı. Dahası okuyacak birilerinin ya da birisinin varlığını ümit etmek, acıları hafifletmektedir.

Ancak bunların ötesinde ve öncesinde yazı bir varlık problemidir. Bir yazanı vardır, yetmez, bir de okuyanı olunca gerçekleşir.

Bir bilinçte yer almaktır çünkü bütün mesele. Yazan dairenin başlangıcıdır. Sonsuzluğu sağlayan, daireyi tamamlayansa okuyandır.

Öyleyse okumak varlığına bir eylemdir, dahası, yokluğuna.

Yazan yazdığının görülmesini ister, roman ya da tek kelime. Sonra görüldüğünü bilmek ister. Üstelik gören de gördüğünün bilinmesini ister. Tam bir dairesel oluştursun bu. Tahta masaya tek kelime, biri okusun, kim okursa.

Tahta masaya kazılmış yazıyı okurum ve okuduğumun onu yazan tarafından bilinmesini isterim.

Neden?

Bir daha asla karşılaşmayacağımızı bildiğimiz halde biz iki isimsiz, yazan ve okuyan, hızla geçişen iki trenin penceresinde belirirken hayallerimiz, en güzel yüzümüzü takınır, kendimize çeki düzen veririz. Görmekte ve görülmekteyiz. O bizi görerek, bizim varlığımızı onaylarken, biz de onu görerek onun varlığını onaylarız ve bunun karşılıklı bilinmesini isteriz.

Görülmek istemek, yaradılışın esâmisinden bir şelâle gibi döküle döküle bize kadar inmektedir. Bir bilinçte yer almaktır bütün mesele.

Bu yüzden görmek ve görülmek mühim bir şeydir.

Başta sorulan sorunun karşılığına gelince. FATALİS sözcüğüne sığdırdığı bir ömürlük macerayı Notre Dame duvarlarından birine kazıyarak görülmek isteyen ortaçağlı ile Notre Dame de Paris’yi kağıda yazan Hugo, bir varlık problemi olarak baktığımızda, çok da farklı değildirler. Aradaki basit bir hacim farkı.

“Bağrı Yanık Dilfirib”, onun şanssızlığı ise bir Hugo’yla karşılaşamamış olması.

Söze Hayatın Fedası

Sözün, hayatın neresinde durduğu, bir teori sorunu olarak söz kadar ve hayat kadar eski. Sözün hayat karşısında ne kadar samimi olabildiği meraka değer elbet; ama daha meraka değer ve tehlikeli olan ne kadar samimiyetsiz olabileceği.

Eski Yunan, sofistleri yetiştirdi. Onlar, o hayatın içinde bir ihtiyaca cevap verir, dolaşarak, güzel ve etkileyici konuşmayı, hitabeti öğretirlerdi. Sofistlerin temsil ettiği anlamda “söz”ün yöntemleri, formülleri vardı. Ve eğer bu formülleri iyi kullanabilirseniz, gerçeğe/doğruyla ilişkisi ne olursa olsun, bir fikri ispatlayabilir, hatta doğruluğuna hiç inanmadığınız bir davayı bile kazanabilirdiniz. Mutlak/doğru olanla ilişkisi zayıf da olsa iyi kullanıldığında sözün üstün gelmesi, sofist sözcüğünün zamanla olumsuz bir anlam kazanmasına neden oldu. Ancak doğru olan karşısında dayatılan ve kazanan bu samimiyetsizlik sözün zaferiydi aslında.

Sofistleri yetiştiren eski Yunan’da vezin, kafiye ve benzeri teknik şiir bilgilerini öğreten okullar da vardı. Güzelliği geometrik ölçülerin uyumuna indirgeyen böyle bir uygarlıkta şaşırtıcı değil elbet. Kim bu okullardan yetişerek şair olmuş, bilinmez. Ama şiir okuldan, kitaptan, hocadan öğrenilmez kuşkusuz.

İskolastik zihniyetin de temel endişelerinden biri, lisanı hiç yanlışsız ve etkileyici kullanmaktı. Retorik. Ama içi boşalan retorik Ortaçağ’ın felâketi oldu. Hayat yok oldu. Daha doğrusu bir oyuna

dönüştü. Kabuklaşan lisan ve klişeleşen hazır imajlar, idrak ettiği zirveden sonra Divan edebiyatının da tükenişini hazırladı. Hangi duyguyu nasıl ifade edeceği önceden belirlenmiş sözün aritmetik sağlamlıklar yığını arasında hayat nasıl görünebilirdi ki? Ve dil, üzerinde çok durulduğunda edebiyat için gerçekten tehlikeli oluyordu. Yani meziyeti olan şey, dil, edebiyatın zaafına dönüşüyordu.

Bu yüzden klasik disiplinlerin aşırı kuralcılığı ve biçimciliği üzerine inanılmaz bir savrukluğun çarpık ama sıcacık lirizmi ile kurulan ve ilhama dayalı bir şiir anlayışını öne çıkaran romantikler sözü müdahalesiz, geldiği anın sıcaklığında saklamayı sevdiler. Üzerinden bir düzeltme geçmiş her anlatı cümlesine koyulacak son nokta pişmanlıktan ibaretti onlar için.

Bu yüzden bizde romantik bir şiir anlayışının sahibi olan Hamid, şair-i azam, bu anlayışın kendince bir özeti sayılabilecek şiirine “Bir Şairin Hezeyanı” adını verdi. Hezeyan, yani sayıklama. Hastalık ateşlerinin bilinçleri bulandırdığı yere müşabih bir yerde, söylediği sözün retorik sağlamlığını kim düşünebilirdi ki? Dahası, hastalık ateşleriyle zihni bulanık hastanın samimiyezsizliğinden kim söz edebilirdi? Hiç kimse. Hamid de düşünmedi. Ve bu yüzden “Bir Şairin Hezeyanı”nda gramer bilmediğini, mektep medrese tahsili görmediğini, hocadan şeyhten ders almadığını, kısacası cehaletini hem de göğsünü gere gere ilân etti:

Cehl ile iftiharı pek severim

Bu şahane cehl ile iftihar ederken o, ilhama dayalı bir şiir anlayışının önüne geçen kuralcı bir şiir anlayışının aleyhinde görüş beyan ediyordu sadece. Gramer kurallarını bildiğine şüphe yok. Onları feda edecek denli yürekliydi sadece. Hayatı dile feda etmiyordu.

* * *

Peki ya biz? Hangisini feda ediyoruz? Sözü mü hayatı mı? Sözün aritmetik sağlamlığında kendini kandıran sofistler miyiz? Yoksa hayatla aramıza hiçbir kuralın girmesine göz yummayacak kadar yürekli miyiz?

Kaç kez inanmadığımız yazıların altına imza attık sözün inanılmaz cazibesi uğruna. Sözün cazibesi, söze hakim olmanın inanılmaz hazzı uğruna ruhumuzu mu satıyoruz yoksa?

İptida kelimeler vardı, yaşantı arkadan geldi. Böyle mi kandırdık kendimizi?

Söz uğruna hayatı bir yalan gibi yaşadık. Ne kadar yalancıydık. Kurduğumuz oyunlarda oysa, her şey ne kadar inandırıcıydı.

Aşktan bahsettik, aşkı tanı mıyorduk. Öldük, ölmüyorduk. Sadakatten söz ettik, sadakati bilmiyorduk. Sevdik, aslında sevmiyorduk. Aldık, veriyorduk; verdik, alıyorduk, Söz yerini buluyordu sadece, iyi düşünüyordu, uygun. İçimiz bir hoş. Habire büyüyorduk.

Kaç kez yeri geldi diye cümleler sarf ettik aritmetik sağlamlığı bol formüller doğrultusunda. Söz yerini bulsun da!

Söylemesek ölürdük.

İnanmadan söyledik, yine öldük.

Yağmur ve Yağmur

İkindiyazıları'nı hatırlarsınız. **Andırın Postası'nın** sanat eki olarak ayda bir yayımlanırdı. Olağanüstü sıcaklıkta bir mevkuteydi. 121. sayısında, Abdüssamed Köse'nin çok derinlikli bir "Koan"ı vardı. Dipnota göre Koan, "Zen Budizm"de müritlerin akla dayanmaktan çok sezgisel kavrayışa yönelmelerini amaçlayan öğretiler demek oluyordu.

Metinde anlatılan, özetle şuydu: Yaşamın özüne ilişkin bir şeyleri kavradığına inanan Tsui-Yen genç yaşta manastırı terk eder. Yıllar sonra döndüğünde hocası ondan, yaşamın özüne ilişkin bir şeyler söylemesini isteyince cevap verir:

Dağların üzerinde bulut olmadığında ay ışığı gölün minicik dalgalarına siner.

Hocası öfkeyle bakar. Yaşlanıyorsun; ama yaşama dair hâlâ bir şey bilmiyorsun. Eski öğrenci ağlar. Hocasına bakar ve bana yaşamın özünü anlatır mısınız, diye sorar. Hocası cevaplar:

Dağların üzerinde bulut olmadığında ay ışığı gölün minicik dalgalarına siner.

Anlaşıyor ki, sezgiye dayanan öğretinin akli ve yaşantıyı küçümsemesi, -aynı şeyi söyledikleri halde- hoca ve öğrenciyi yaşamın özünü tespit noktasında farklı kılıyor. Aynı gerçeğe biri sezgileriyle varırken diğeri yaşayarak, akıl ve müşahede yoluyla-

la varıyor. Biri kendi benliğinde idrak ediyor, diğeri öğretinin programında sezerek ilerliyor. Zen Budizm akıldan çok sezgiye güveniyor ve bu yüzden hoca öğrencisini paylıyor: “Yaşlanıyorsun, ağzında çok az diş kalmış ve sen hâlâ yaşama dair hiçbir şey bilmiyorsun”.

Öyküyü, Zen Budizm’in programı ve yöntemi doğrultusunda daha farklı zenginlik katmanlarında çözümlemek mümkündür kuşkusuz. Bu katmanlardan biri de “kelimelere ilişkin” görünüyor. Zira hoca ve öğrenci yaşamın özünü ifade ederken aynı kelimeleri kullanıyorlar. Fakat aynı kelimeleri kullansalar da söyledikleri şey birbirinin aynı değil. Çünkü birinde kelimeler yaşantının ifadesi, diğesinde yaşanmadan sezilenin. Bir yaşantıya tekabül eden kelimenin aynı yaşantıyı alıcıda tekrarlayabilmesi için, o yaşantının bir kez olsun alıcının nefsinde tecrübe edilmiş olması gerekiyor. Ve öğrencisini ne kadar paylarsa paylasın, tecrid eden hoca, ayın ışığını öğrencisi kadar tanımıyor.

Sidarta (H. Hesse) romanı anlam katmanlarının birinde, yaşantıyla öğretiyi karşılaştırırken, kelimelere güvensizliği vurgular. Kelime işaret ettiği yaşantının kendisi değildir. Onu sadece gösterir. Bu yüzden arkadaşı Govinda kendisine hazır kalıplar halinde sunulan öğretiyi kabul ederken, yani başkalarının yaşantılarına güvenir ve onlarla yetinirken, Sidarta öğretiyi/kelimeleri reddeder. Kelimeler yaşantının kendisi değildir çünkü. Sidarta, yaşantının peşindedir. Buda’nın yaşantı ânında hissettiklerini bilmek ister. Bunun yolu da yaşamaktan geçer, kelimelerden kaçmaktan. Bu yüzden tıpkı Zen Budist öyküdeki öğrenci gibi Sidarta da dışarı/hayata koşar ve Govinda, başkalarının kelimelerine güvenerek bulamazken, Sidarta kendi yaşantısının yani kendi kelimelerinin arkasına düşerek nihayetinde aradığını bulur.

* * *

Yaşantı bir yanımda böylesine uzanırken kelimelere ne kadar güvenebiliriz? Biz, bilgisayarımız ve kitaplarımız. Kelimelerden yapılmış soyut bir dünya. Nereye kadar gidebiliriz? Dışarıda baharın ilk gülü açar. İlk kelebek geçer bahçelerimizden. Bizse gül

ve kelebek üzerine yazılar okuruz. Ya da yazarız. Gül ve kelebeği tanıdığımızı mı iddia ediyoruz?

İhtiyar hoca hâlâ, tanımadığı bir hayatı gösteren kelimelerle konuşuyor. Eski öğrenci onları çoktan yaşamış oysa, dışarıda ayın ışığı göldeki minicik dalgalara siniyor. Hoca bilmiyor.

İçimizdeki yangına bir ses ararken, hep başkalarının sesiyle konuşuyoruz. Ödünç kelimelerle: Müstamel. Anlamını, önceden kendi içinde biriktirmiş kelimelerle. Tümü düne dair sözcüklerin. Mevlâna, düne dair ne çok sözün var olduğunu, şimdi artık yeni bir şeyler söylemenin zamanı geldiğini vurguluyor. Hamid, şaheseri **Makber**'in "Mukaddime"si boyunca eseri **Makber** ile makberi (mezar) karşılaştırıyor. Vardığı sonuç kendi eseri aleyhine oluyor. Çünkü basit bir köy mezarı bile müthiş gerçeği yaşıyorken, **Makber** bir çığlık bile olamıyor.

Kelime büyüğü şey. Ve her büyü gibi ürkütücü. "Akşam" sözelimi. Tekrarlıyorum: Akşam, akşam. Bildiğim, sadece kendi akşam'ım. Söyler misiniz benim akşam'ımla sizin akşam'ınız uyuyor mu birbirine? "Yağmur" ya da, yağmur, yağmur. Sizin yağmur'unuzla benim yağmur'um aynı mı? Dahası benim yağmur'um, yağmur mu; akşam'ım akşam mı? Bunu kim belirleyecek?

Fakat yine de, yağmur'larımız birbirine uymasa da, farklı olsa da akşam olarak kullandığımız sözcüğün içini dolduran anlam, bütün yaşantıların üzerinde bir âlemde, bütün yağmurların benzediği bir yağmur ve bütün akşamların benzediği bir akşam, mutlaka vardır. Yansıması bu âleme düşen.

Yazı ve Ölüm, Yine

Şiirin, vasat muhayyile üzerindeki büyüleyici çağrışımlarına aldanıp da, şuur dışı bir alan oluşturduğunu düşünmemeli. Şiir ve şuur birbirinin müştakı, aynı kökten geliyor bu iki kelime. Şiir, şuurluluk hali. Şuur cinnetin zıddı.

Cinnet aklın yitmesi.

Şuur, aklın devrede genel-geçer dolanımı.

Böyleyken, şairlere (ve tabii şairler grubundan yazarlara) atfedilen bir tür “akıl dışılık” hali nereye kadar geçerli?

Bugün diyeceğim, yazarın, yaşamla arasına giren cinneti, yazarın ölme hali.

Yazı, yazar yazmaya başladığı andan itibaren vardır. Ama bu, yazmaya başlamadan evvelki bir zamandan miras bir zorlama iledir. İkisi arasında yazar, bir sıçrama sınavıyla karşı karşıyadır. Çünkü ilki bir cinnet hali, daha açıkçası bir ölüm halidir, yaşamın içinde. İkincisi ise bir şuur halidir, şiirin (yazının) içinde. Yazar ya cinnetten şuur haline atlamayı başararak “kurtulacak” ya da bunu başaramayarak “ölecektir”. İlkinden ikincisine geçmeyi/atlamayı/sıçramayı/yükselmeyi/düşmeyi başaran yazar, cinnetten şuura geçer ve kurtulur. Çünkü ölme yeteneğini yapıta aktardığında sanatçıdan geriye “normal, sevimli, yaşamla barışık” bir varlık kalır.¹ Ancak “bu öylesine zor ve öylesine tehlikeli bir

devinimdir ki her yazar ve her sanatçı, her keresinde onu kazasız belâsız tamamlamış olmalarına şaşırıp kalırlar”.2 “Kafkaesk” koridorlarında bunaldığımız romanların yazarının, amirleriyle barışık bir memur olmasını izah da bu sıçrayışın izahıyla mümkündür. Bu yüzden yazı “yok olmamak” içindir. Bu yüzden yazının “hayatta kalma savaşı” oluşu. Yitmemek, bitmemek, tükenmemek için oluşu. Yazı ölmek için değildir kısacası, ölmek içindir. Çünkü yazıda ölmek gerçek hayatta ölmekten kurtulmanın en uygun ve kestirme yoludur. Canını acıtan kum tanesi karşısında okyanus istiridyasının seçimi.

Yazıda ölmek, ölmek demektir öyleyse. Kurtuluş, ölümün ve cinnetin üzerinden bilinçle bir sözcük geçirmede. Şair, taşıyabileceğinden fazlasını burada atıyor işte, tabii atabilirse.

“Ölerek” yazan yazarlar aslında “ölmeyerek” yazarlar. İnanmayın ölümler yazdıklarına. Eğer yazıyorlarsa ölmek içindir.

Yazarken öldükleri, ölmediklerindendir.

Yazısında ölen sağ kalabilmenin peşindedir. Onun için âşık ölür, şair yazar; “Hepiniz şairsiniz, bense ölüm yakasındayım”, onun için, (J. Rigaud).

Ümit Aktaş, **Akı, Aşk ve İslâm** adlı eserinde “şiiir de bir arayış olduğu ölçüsünde aşk’ı bastırır ve aşar”, çünkü şiiir “aşkı terennüm eder ve rasyonelleştirir” dedikten sonra, kendisini Mecnûn ile mukayese ederek “âşıklık istîdâdı” bakımından tefahür eden Fuzuli’ye dikkat çekmektedir:

*Mende Mecnûn’dan füzûn âşıklık istîdâdı var
Âşık-ı sâdık menem Mecnûn’un ancak adı var*

Bu durumda Fuzuli “her ne kadar gerçek Mecnûn’un kendisi olduğunu söylese de artık bir Mecnûn olamayacağını bilmektedir”. Çünkü “şiiir bir alan değişimidir. Aşkta aklı bir geçiştir”.3

Fuzuli aşktan akla sıçrayarak Mecnûn olma şansını kaybetmiştir.

Sormalı, Mecnûn kendi kendisine hangi sıfatla muhataptı? Mecnûnum diyen mecnûn değil, cinnet mecnûn olduğunu bil-

meyenin payında. Ölüyüm diyen de ölü değil. Cinnet gibi ölüm de bilinç dışı bir seyir çünkü. Oysa “birinci tekil şahıs eki” daima bir bilinçlilik hali. Bilmek asıl eylemlilik. Bilmezsem nereden bileceğim?

Hiçbir yazardan ölerек yazmasını isteyemezsiniz. Ancak ölmek için yazmasını isteyebilirsiniz.

Yaşıyorsa, selâmetle, ne âlâ. Ama eğer sahiden ölüyorsa.

Ve artık bu ölümden şiir sahasına sıçrayarak kurtulamıyorsa.

Werther olup Goethe yerine **Genç Werther’in İstirapları**’nda ölmüyorsa.

Yani ki kendi ölümünü böyle aşamıyorsa. Kahramanı olarak ölüp, kendi nefsinin ölümün elinden çekip alamıyorsa. Kendi ölümünden kurmaca bir ölümle kurtulamıyorsa. Çünkü yapay ölümler pratik ölümleri engellemenin en garantili yoludur. F. Sagan diyor ya “eserlerine ne Stendhal ne Balzac katlanabilirdi”. Neden? “Bak hele şu konuda kendimi öldürmeme gerek kalmadı”, bundan mı? Nasılsa “Balzac kahvesini kadın kahramanları için gözyaşı dökecek” içmektedir.

Ama işte, bunu yapamıyorsa. Yazı ölümü bozmuyorsa. İşte o zaman gerçekten ölüm var demektir.

Virginia Woolf’u onca romanındaki onca kahramanının ölümü artık kurtaramıyorsa. Ve ırmağın müşfik kollarına bırakıyorsa kendisini. Ve bütün o diğerleri. Yazının da kurtaramadığı bir yerdeyiz demektir.

Peki bu yer neresidir? Yazıcının, kahramanı ve yazısı olarak yazıya sıçrayamadığı ve sığamadığı, “yaşamda” kaldığı yer. Yazının artık uçurum kıyısından çekip de yazıcıyı geri alamadığı yer?

Çünkü artık o gerçekten ölmektedir.

Çünkü içinden bir cehennem geçen ve bir cehennemden içinden geçen, cehennemi anlatmayı aklına getirmez.

Cennette yaşayan da yazmaz. Arşimed’e çok da aldanmayın, bulan her zaman çığlık atmaz. Sessiz sedasız yaşayıp gider.

Öyleyse? Yaşayan yazmaz ve ölen de yazmaz. Ölmek isteyen yazar. Ölmeyi bilmeyen. Ölmeyi beceremeyen.

Bir “yazar” artık “yazmaz” olduysa,

Bilin ki ya sahiden yaşıyordur.

Ya da sahiden ölüyordur.